Ptaszyk J. 2003. Ptaki Poznania – stan jakościowy i ilościowy oraz jego zmiany w latach 1850–2000. Wyd. Nauk. UAM, Poznań.
Sokołowski J. 1958. Ptaki ziem polskich. PWN, Warszawa.
Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura", Wrocław.
Vránová S. 2002. Interspecies relationships of the Jackdaw (*Corvus monedula*). Panurus 12: 47–56.

Michał Polakowski, Monika Broniszewska
Zachodnia 30A/8, 15-345 Białystok
polnocne.podlasie@gmail.com

Drugie stwierdzenie lęgu sieweczki morskiej *Charadrius alexandrinus* w Polsce

Wiosną 2012 roku, na polu refulacyjnym zlokalizowanym nad Zalewem Szczecińskim pod Świnoujściem (woj. zachodniopomorskie) stwierdzono gniazdowanie pary sieweczek morskich *Charadrius alexandrinus* (fot. 1). Ptaki po raz pierwszy zaobserwowano 20.05. Naprzemienne obserwacje samca bądź samicy sugerowały możliwość zmiany ptaków na gnieździe. Po jedynej, krótkiej, jednoczesnej obserwacji obu ptaków samiec odleciał w głąb pola refulacyjnego, gdzie następnie wykazywał lekkie zaniepokojenie na widok obserwatora. Ze względu na podejrzenie gniazdowania obserwacja nie została upubliczniona, a informacje z prośbą o zachowanie dyskrecji zostały przekazane jedynie kilku osobom. Gniazdowanie sieweczek morskich udało się potwierdzić 22.05, kiedy to stwierdzono samicę wysiadującą gniazdo z 3 jajami. Gniazdo zlokalizowane było na nieco wyniesionym fragmencie pola refulacyjnego około 260 m od wody, na piasku z dużą liczba niewielkich muszli, w sąsiedztwie fragmentów drewna i bez jakiejkolwiek roślinności w bezpośredniej okolicy. Jaja były dość głęboko zasypane w piasku (fot. 2), co jest charakterystyczne dla tego gatunku (Cramp 1998) i generalnie przypominały ubarwieniem i wielkością jaja sieweczki obrożnej *Ch. hiaticula*. Stopień zaawansowania lęgu pozostał nieznany, gdyż poza błyskawiczną dokumentacją, odstąpiono od bezpośredniej ingerencji w lęg. Twarde wysiadywanie gniazda przez samicę w dniu jego odnalezienia, jak i liczba jaj, mogą jednak wskazywać, iż było to pełne zniesienie. Kolejną kontrolę stanowiska przeprowadzono w dniu 29.05, kiedy to okazało się, że z nieznanych przyczyn doszło do utraty lęgu, lecz para sieweczek pozostała na miejscu gniazdowania. 2.06 zaobserwowano samca oraz równocześnie dwie samice. Podczas kolejnych wizyt obserwowano parę wykazującą zachowania lęgowe, takie jak kopanie dołków gniazdowych i kopulacje, natomiast nie stwierdzono już drugiej samicy. 19.06 stwierdzono samicę wysiadującą nowe gniazdo o nieznanej zawartości (zrezygnowano z bezpośredniej kontroli). Gniazdo to zlokalizowane było w innej części pola refulacyjnego, na suchym, piaszczystym wyniesieniu, w pobliżu luźnej, niewysokiej roślinności wydmowej, w odległości kilkudziesięciu metrów od wody odgraniczonej jednak wysokim piaszczystym wałem. W dniu tym po raz pierwszy nie stwierdzono samca, który prawdopodobnie opuścił samicę i również podczas kolejnych kontroli nie był widziany. 23.06 samica nadal wysiadywała gniazdo, natomiast 30.06 obserwowano ją z dala od miejsca gdzie było gniazdo, bez jakichkolwiek oznak zaniepokojenia, co wskazywało na kolejną stratę lęgu. W lipcu sieweczek morskich już nie obserwowano. Podczas całego okresu przebywania ptaków na lęgowisku zauważono, że żerowały one głównie w pobliżu wody, a tylko czasem z dala od niej, ale w wilgotniejszych partiach pola refulacyjnego. Dwukrotnie obserwowano konflikt samca sieweczki morskiej z sieweczkami rzecznymi *Ch. dubius*.

Fot. 1. Para sieweczek morskich *Charadrius alexandrinus*, Świnoujście, maj 2012 (fot. Z. Kajzer) – *A pair of the Kentish Plover, Świnoujście, May 2012*

Fot. 2. Gniazdo sieweczki morskiej *Charadrius alexandrinus*, Świnoujście, maj 2012 (fot. Z. Kajzer) – *The nest of the Kentish Plover, Świnoujście, May 2012*

Przyczyny utraty lęgu w obu przypadkach pozostały niejasne. Na polu refulacyjnym każdego roku gniazduje kilka par sieweczek rzecznych i obrożnych, jednak ich sukces lęgowy w tym miejscu nie był szczegółowo badany. Teren ten charakteryzuje się stosunkowo niewielką presją ze strony ludzi ze względu na małą dostępność (zakaz wstępu bez zezwolenia Urzędu Morskiego), jednak niekiedy pojawiają się tam samochody, motocykle terenowe oraz quady, co miało miejsce również podczas gniazdowania sieweczek morskich w 2012 roku. Prawdopodobnie silną presję na gniazdujące ptaki wywierają regularnie obserwowane lisy *Vulpes vulpes* oraz dziki *Sus strofa*, a być może także ptaki krukowate *Corvidae*.

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej jako drugie stwierdzenie lęgu sieweczki morskiej w Polsce. Pierwszy przypadek gniazdowania tego gatunku w kraju odnotowano w roku 1992 w ujściu Wisły koło Świbna (woj. pomorskie), gdzie 30.05 sfotografowano odwodzącą samicę (Baszanowski et al. 1993), jednak nie odnaleziono gniazda. Ponadto 2.06 stwierdzono jedną parę i samca po drugiej stronie ujścia Wisły w Mikoszewie, a 19.–26.07 widziano młodego, lotnego ptaka ponownie od strony Świbna i być może obserwacje te miały jakiś związek z wcześniejszym stwierdzeniem niewątpliwie lęgowej samicy (Baszanowski et al. 1993).

Sieweczka morska zalatuje do Polski sporadycznie (Tomiałojć & Stawarczyk 2003). Do końca roku 2011 odnotowano 35 obserwacji, w sumie 47 ptaków (Komisja Faunistyczna 2012). Wiosną 2012 nastąpił niewielki nalot tego gatunku i poza opisanym przypadkiem lęgu pod Świnoujściem dokonano pięciu udokumentowanych obserwacji pojedynczych osobników w kwietniu i maju, z czego dwa stwierdzenia miały miejsce w strefie wybrzeża, a trzy w głębi kraju (www.clanga.com, www.komisjafaunistyczna.pl).

Sieweczka morska zasiedla wybrzeża morskie i śródlądowe tereny podmokłe w strefach klimatu umiarkowanego i międzyzwrotnikowego Eurazji, Afryki oraz obu Ameryk (Chandler 2009, Delany et al. 2009). Wyróżnia się 5 podgatunków, z czego nominatywny *alexandrinus* występuje w Eurazji oraz Północnej Afryce. Sieweczka morska w Europie zasiedla głównie wybrzeża począwszy od zachodniego Bałtyku, poprzez Morze Północne, wybrzeże Atlantyku, Morza Śródziemnego i Czarnego, natomiast relatywnie małe, śródlądowe populacje uznawane są wręcz za reliktowe (Delany et al. 2009). Liczebność gatunku w Europie oceniana jest na mniej niż 35 000 par, z głównymi populacjami zasiedlającymi Turcję (8 000–11 000 par), Hiszpanię (5 200–5 700 par), Portugalię (1 500–5 000 par), Ukrainę (1 600–2 000 par), Włochy (1 400–2 000 par), Francję (1 200–1 500 par) i Grecję (1 000–2 000 par) (BirdLife International 2004). Pomimo że niektóre populacje w latach 1990–2000 były stabilne bądź wzrosły liczebnie, ogólny trend w Europie był spadkowy – powyżej 10% liczebności populacji europejskiej. W szczególności wyraźny spadek odnotowano w Hiszpanii i Turcji (BirdLife International 2004). W przypadku najbliższych Polsce lęgowisk spadek liczebności stwierdzono m.in. w Niemczech, gdzie w roku 1990 wykazano 567 par, a w drugiej połowie lat 90. XX wieku populację szacowano na 380–400 par (Meininger & Szekely 1997, BirdLife International 2004). W reliktowej, szwedzkiej populacji pod koniec lat 80. ubiegłego wieku wykazywano gniazdowanie 8 par, a w latach 1999–2000 już zaledwie 1 pary, natomiast zauważalny wzrost liczebności stwierdzono w Danii, gdzie w roku 1991 gniazdowało 18–31 par, a w latach 1999–2001 już 100–115 par (Cramp 1998, BirdLife International 2004). Spadek liczebności odnotowano także na Węgrzech, gdzie w roku 1990 lęgło się 35–41 par, a w latach 1998–2002 populację szacowano na 15–30 par (Meininger & Szekely 1997, BirdLife International 2004). Prawdopodobne wydaje się, że opisany powyżej przypadek lęgu sieweczki morskiej pod Świnoujściem w roku 2012 miał charakter efemeryczny i był powiązany z niewielkim nalotem odnotowanym wiosną.

W obserwacjach poza autorami uczestniczyli: Cezary Baier, Michał Barcz, Sebastian Guentzel, Łukasz Ławicki, Sebastian Michałowski i Piotr Zientek. Łukaszowi Ławickiemu dziękujemy za pomoc w dostępie do niektórych publikacji.

Summary: Second breeding record of the Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* in Poland. A pair of breeding Kentish Plovers was recorded in spring 2012 in a refulation field near Świnoujście, Szczecin Lagoon (NW Poland). Birds were observed for the first time on 20.05, and a nest with a female incubating three eggs was found on 22.05. On 29.05 nest failure was recorded for an unknown reason. The pair remained in the area and a female incubating a new nest was observed on 19 and 23.06. The nest content was not checked on these days, but later inspection revealed that this clutch also failed. This is the second breeding record of the species in Poland. The first one was found in 1992 at the Vistula River Estuary.

Literatura

Baszanowski P., Sikora A., Chylarecki P. 1993. Sieweczka morska (*Charadrius alexandrinus*) nowym gatunkiem lęgowym w awifaunie Polski. Not. Orn. 34: 376–378.

BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. BirdLife Conservation Series No. 12.

Chandler R. 2009. Shorebirds of the Northern Hemisphere. Christopher Helm, London.

Cramp S. (ed.). 1998. The Complete Birds of the Western Palearctic. CD-ROM Version 1.0, Oxford University Press.

Delany S., Scott D., Dodman T., Stroud D. 2009. An Atlas of Wader Populations in Africa and Western Eurasia. Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.

Komisja Faunistyczna 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. Ornis Pol. 53: 105–140.

Meininger P.L., Szekely T. 1997. Kentish Plover *Charadrius alexnadrinus*. In: Hagemeijer E.J.M., Blair M.J. (eds). The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abudance, ss. 260–261. T&AD Poyser, London.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura", Wrocław.

Zbigniew Kajzer
Wiosny Ludów 3/35, 71-471 Szczecin
atricilla@interia.pl

Marcin Sołowiej
Zakole 46/7
71-454 Szczecin
trochiloides@gmail.com